

Η Εσωτερική Αγορά Ενέργειας «αντίδοτο» στην ενεργειακή ανασφάλεια της Ευρώπης

Ασπασία Αλιγιζάκη

Περίληψη

Η υλοποίηση μιας διασυνδεδεμένης και ολοκληρωμένης Εσωτερικής Αγοράς Ενέργειας θεωρείται από την ΕΕ απαραίτητη για την αύξηση της ενεργειακής ασφάλειας της μέσω της αύξησης του ανταγωνισμού, της χωρίς διακρίσεις πρόσβασης στα δίκτυα, της εξασφάλισης εναλλακτικών ενεργειακών πηγών και διαδρομών, της μείωσης των τιμών και εν γένει της παροχής μηχανισμών για τον περιορισμό των εκάστοτε διαταραχών του ενεργειακού εφοδιασμού. Από το 2004 έως το 2007, η διεύρυνση της ΕΕ παράλληλα με την αύξηση στις ενεργειακές εισαγωγές της ΕΕ αλλά και στις τιμές των ορυκτών καυσίμων καθώς και τις διακοπές στην απρόσκοπτη ροή των ενεργειακών πόρων (όπως για παράδειγμα κατά τη διάρκεια των δύο Ρωσοουκρανικών κρίσεων το 2006 και 2009), οδήγησαν την ΕΕ στην αναζήτηση μιας ως επί το πλείστον «υπερεθνικής» λύσης στο αναδυόμενο «πρόβλημα» της ενεργειακής ασφάλειας με πιο λογικές τιμές και αξιόπιστες προμήθειες, η οποία θα μπορούσε να επιτευχθεί μέσω μιας εσωτερικής Αγοράς Ενέργειας της ΕΕ και θα διευκολυνόταν με την όσο το δυνατό μεγαλύτερη διαφοροποίηση των ενεργειακών πηγών και οδεύσεων.

Διευθυντής Σειράς:

Νικόλαος Ε. Φαραντούρης, Αν. Καθηγητής, Κάτοχος της Έδρας *Jean Monnet*, Δντής Μεταπτυχιακού στην Ενέργεια
Ανδρούτσου 150, 185 32 Πειραιεύς

E: nfarant@unipi.gr

T: +30 210 414 2394

F: +30 210 414 2108

Α. Η Εσωτερική Αγορά Ενέργειας ως αντίδοτο στο πρόβλημα της ενεργειακής ανασφάλειας

Την τελευταία δεκαετία, η οικοδόμηση της ενεργειακής πολιτικής και η διαμόρφωση της εσωτερικής αγοράς ενέργειας της ΕΕ επιδιώχθηκε, κατά κύριο λόγο, στο πλαίσιο της ολοένα μεγαλύτερης ενεργειακής «ανασφάλειας» που οξυνόταν λόγω της συνεχώς αυξανόμενης εξάρτησης από εισαγωγές ενέργειας - καθώς από το 50 τοις εκατό της συνολικής κατανάλωσης ενέργειας της ΕΕ το 2007 προβλέπεται αύξηση στο 65 τοις εκατό το 2030¹ - της αύξησης των τιμών του πετρελαίου μεταξύ 2002 και 2010 αλλά και της διεύρυνσης της ΕΕ με κράτη- μέλη που προέρχονται από την πρώην ΕΣΣΔ και ήταν, κατά το μάλλον ή ήττον, ενεργειακά εξαρτημένα από τη Ρωσία. Παράλληλα μείζονος σημασίας παράμετροι στη διαμόρφωση της ενωσιακής ενεργειακής πολιτικής υπήρξαν οι διαταραχές του εφοδιασμού με φυσικό αέριο (κυρίως κατά τις δύο ρωσοουκρανικές κρίσεις του 2006 και 2009).

Ως γνωστόν, η ΕΕ εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό, από μία μόνο πηγή φυσικού αερίου, τη Ρωσία, και επίσης από μια μόνο διαδρομή διέλευσης, αυτή μέσω Ουκρανίας. Μέχρι την ολοκλήρωση του πρώτου τμήματος του North Stream το 2011, το 80 τοις εκατό του φυσικού αερίου διερχόταν στην ΕΕ από τη Ρωσία μέσω της Ουκρανίας². Μετά από 30 χρόνια σταθερότητας στη ροή του ρωσικού φυσικού αερίου από τη ΕΣΣΔ προς την ΕΕ, η ρήξη μεταξύ της Ουκρανίας και της Ρωσίας το 2006 οδήγησε σε μια απρόσμενη διαταραχή του εφοδιασμού με φυσικό αέριο και σε έλλειμμα των προμηθειών στις ακόλουθες χώρες: Ουγγαρία (40 τοις εκατό), η Αυστρία, η Σλοβακία και τη Ρουμανία (33 τοις εκατό), τη Γαλλία (25-30 τοις εκατό) και την Πολωνία (14 τοις εκατό).³

Παρά το γεγονός αυτό, η αντίληψη της Ρωσίας ως αξιόπιστου εταίρου σε μεγάλο βαθμό υφίστατο μέχρι την πιο σοβαρή διαταραχή του εφοδιασμού με φυσικό αέριο που συνέβη τον Ιανουάριο του 2009. Οι διαπραγματεύσεις μεταξύ της Ουκρανίας και της Ρωσίας διεκόπησαν και αυτή η διακοπή διήρκεσε από 1 Ιανουαρίου έως 21 Ιανουαρίου. Η Τσεχική Δημοκρατία, η Πολωνία, η Ουγγαρία, η Ρουμανία και η Βουλγαρία υπέστησαν μειώσεις παροχής αερίου μεταξύ 5 και 30 τοις εκατό⁴, και η σλοβακική κυβέρνηση ισχυρίστηκε ότι η οικονομία υπέστη βλάβη στο ποσό του 0,5 τοις εκατό του ΑΕΠ.⁵ Αυτές οι διαταραχές στον

¹ European Commission, 2007. An Energy Policy for Europe. COM (2007) 1 Final, Brussels: European Commission, 10 January.

² European Commission, 2009b. The January 2009 Gas Supply Disruption to the EU: An Assessment. 16 July.

³ BBC, 2006. Russia vows to end gas shortage, 2 January.

⁴ Womack, H., 2009. Six European Countries Hit by Shortages as Russia-Ukraine Gas Row Deepens. The Times, 5 January, available at: < <http://www.timesonline.co.uk/tol/news/world/europe/article5445557.ece> >, stable URL.

⁵ Laca, P., 2009. Slovakia wants EU united for gas cut compensation. Reuters 19 January.

εφοδιασμό υπήρξαν ένα εξωγενές σοκ που εν τέλει διαδραμάτισαν πρωταγωνιστικό ρόλο στην άσκηση πίεσης στους ιθύνοντες, ώστε να διαμορφώσουν πολιτικές για την αντιμετώπιση του φλέγοντος ζητήματος της ενεργειακής ασφάλειας.

Η Ρωσοουκρανική κρίση του 2009 και η επακόλουθος διατάραξη στην παροχή φυσικού αερίου κατέδειξε την ανεπάρκεια των μηχανισμών αντιμετώπισης κρίσεων ενεργειακού εφοδιασμού και την ενεργειακή «ανασφάλεια» και εξάρτηση της ΕΕ και οδήγησε στην επανεξέταση των κύριων αξόνων της ενεργειακής στρατηγικής της ΕΕ, που αντανακλάται στην πρόταση Κανονισμού σχετικά με μέτρα κατοχύρωσης της ασφάλειας εφοδιασμού με αέριο και την κατάργηση της προγενέστερης Οδηγίας 2004/67/ΕΚ και συνίσταται στην υιοθέτηση ενός νέου μηχανισμού αντιμετώπισης κρίσεων, στην ενίσχυση των διευρωπαϊκών υποδομών ενέργειας στη διαφοροποίηση των πηγών και διαδρομών εισαγωγής και στη συγκρότηση μιας συλλογικής εξωτερικής ενεργειακής πολιτικής. Πιο συγκεκριμένα, ο νέος Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 994/2010 προβλέπει ότι η ασφάλεια εφοδιασμού είναι καθήκον των επιχειρήσεων φυσικού αερίου των κρατών μελών ιδίως των αρμοδίων αρχών τους και της Επιτροπής ενώ τονίζει ότι η ασφάλεια εφοδιασμού απαιτεί υψηλό επίπεδο συνεργασίας μεταξύ των συναρμόδιων φορέων και αρχών. Αν και ο Κανονισμός αυτός διαμορφώνει ένα πιο σαφές και τελέσφορο θεσμικό πλαίσιο για την ασφάλεια εφοδιασμού με φυσικό αέριο σε σχέση με αυτό της Οδηγίας του 2004 αποτυγχάνει όμως να θέσει σαφή και αντικειμενικά κριτήρια για την κήρυξη κατάστασης εκτάκτου ανάγκης.

Κατά μείζονα λόγο όμως, το αποτέλεσμα των κρίσεων του 2006 και 2009 ήταν εν τέλει να δοθεί μια νέα δυναμική στην Κοινή Αγορά Ενέργειας και στην Ενωσιακή Ενεργειακή Ασφάλεια, μια ευκαιρία για να αναπτύξει η Ε.Ε, να συστήσει και να διευθύνει μια νέα Ενεργειακή πολιτική. Κάτι που είχε προταθεί και πριν τη δεκαετία του 1990, αλλά χωρίς την απαραίτητη πολιτική βούληση των κρατών μελών και του Συμβουλίου, ώστε να αναλάβουν δράση.⁶ Άλλωστε, δεν θα ήταν άτοπο να υποστηρίξει κανείς ότι η εξάρτηση της ΕΕ από τις εισαγωγές ενέργειας έχει επιδεινωθεί μετά από τις διευρύνσεις του 2004 και του 2007. Η γενική ενεργειακή εξάρτηση αυξήθηκε σε 52,7 τοις εκατό το 2010 (από 46,7 τοις εκατό το 2000). Για το φυσικό αέριο το αντίστοιχο ποσοστό ήταν 62,4 τοις εκατό (από 48,9 τοις εκατό το 2000)⁷. Η γνωμοδότηση της Επιτροπής το 2011 ήταν ότι σε ένα αναμενόμενο μελλοντικό σενάριο (χωρίς σημαντικές βελτιώσεις ενεργειακής απόδοσης και αξιοποίηση των ανανεώσιμων πηγών), από το 2030, περισσότερο από το 70 τοις εκατό του πετρελαίου και φυσικού αερίου της ΕΕ θα πρέπει να εισάγονται, με την εξάρτηση από τις εισαγωγές

⁶ Maltby, T., 2013. European Union energy policy integration: A case of European Commission policy entrepreneurship and increasing supranationalism, *Energy Policy* 55(2013), 435-444

⁷ Eurostat, 2012. Energy Dependence, available at: <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/refreshstableaction.do?tab=table&plugin=1&pcode=tsdcc310&language=en>>, stable URL.

φυσικού αερίου να αναμένεται να φθάσουν το 76 τοις εκατό από το 2020 και το 83 τοις εκατό από το 2030⁸.

Βασική προτεραιότητα της ΕΕ είναι, λοιπόν, να διαφοροποιήσει μέσω μιας ισχυρής ελεύθερης και ανταγωνιστικής εσωτερικής Αγοράς Ενέργειας: (α) τις οδούς διαμετακόμισης φυσικού αερίου, και (β) τις πηγές φυσικού αερίου. Οι Ρωσικοί αγωγοί, North Stream και South Stream θα υλοποιήσουν τον πρώτο στόχο, αν και έρχονται σε αντίθεση με τον δεύτερο.

Η διεύρυνση της ΕΕ αύξησε την εξάρτηση από τις εισαγωγές φυσικού αερίου, ενώ οι διακοπές στην εισροή ενεργειακών πόρων επισήμαναν τον κίνδυνο οι προμήθειες να συγκεντρώνονται σε ένα μικρό αριθμό προμηθευτών και οδών διέλευσης. Υπάρχουν διαφορετικού βαθμού εξαρτήσεις από τις εισαγωγές φυσικού αερίου μεταξύ των κρατών μελών. Για παράδειγμα, το 2007 η Βουλγαρία, η Τσεχική Δημοκρατία, η Λιθουανία, η Λετονία, η Σλοβακία, η Φινλανδία και η Εσθονία εξαρτώνταν μεταξύ 78 και 100 τοις εκατό από τη Ρωσία ως προς την κατανάλωση φυσικού αερίου⁹ και πολλά νέα κράτη μέλη (Ουγγαρία, Σλοβακία, Λιθουανία και Λετονία), εξαρτώνταν από το ρωσικό φυσικό αέριο για περίπου το ένα τρίτο της πρωτογενούς χρήσης ενέργειας το 2008 (σε σύγκριση με το μέσο όρο του 8% της ΕΕ). Ωστόσο, οι διακοπές στην εισροή των ενεργειακών πόρων το 2006 και το 2009, έφεραν νεότερα και παλαιότερα κράτη μέλη πιο κοντά στην αντίληψη ότι η εξάρτηση από μονοπωλιακούς προμηθευτές φυσικού αερίου συνιστά αναμφίβολα μεγάλο κίνδυνο για την ασφάλεια του ενεργειακού τους εφοδιασμού.

Κατ' επέκταση, η ανάπτυξη ανταγωνισμού και η ελευθέρωση της Εσωτερικής Αγοράς Ενέργειας αποτέλεσε αδήριτη αναγκαιότητα. Επιχειρήθηκε δε με ποικίλες πρωτοβουλίες και θεσμικές ρυθμίσεις, οι σημαντικότερες από τις οποίες θα παρουσιασθούν αναλυτικότερα παρακάτω, ώστε να αντιληφθούμε καλύτερα το βαθμό αρωγής τους στην ενίσχυση της ενεργειακής ασφάλειας της Ευρώπης. Ποιο είναι, λοιπόν, το θεσμικό πλαίσιο εντός του οποίου η ΕΕ φιλοδοξεί να οικοδομήσει την Κοινή Αγορά Ενέργειας;

B. Το Δίκαιο της ΕΕ για την Εσωτερική Αγορά Ενέργειας

Η Συνθήκη ΕΚΑΧ δημιούργησε την πρώτη «ενεργειακή» αγορά, που όμως ήταν πολύ εξειδικευμένη. Αυτή η κοινή αγορά άνθρακα δεν μπόρεσε να εμποδίσει την εκθρόνιση του άνθρακα από το πετρέλαιο που ήταν πιο εύχρηστο και φθηνότερο. Έτσι η αγορά του άνθρακα δεν είχε την αναμενόμενη τύχη όπως άλλωστε και η πυρηνική αγορά,

⁸ European Commission, 2011b. Background on Energy in Europe. European Commission, 4 February. Σε http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/energy_background_en.pdf

⁹ European Commission, 2009b. The January 2009 Gas Supply Disruption to the EU: An Assessment. 16 July.

προσδιορισμένη, ως επί το πλείστον, από τη Συνθήκη της Ευρατόμ η ανάπτυξη της οποίας καθυστέρησε λόγω της πολύ χαμηλότερης τιμής του πετρελαίου πριν από την κρίση του 1973 και τα αργά βήματα μετά από την μεγάλη αύξησή του, που αφορούσαν κυρίως σε μεγάλα δημόσια προγράμματα προσανατολισμένα στην απόκτηση βασικών γνώσεων παρά στην ενθάρρυνση βιομηχανικών εφαρμογών. Άλλωστε η χρήση των πυρηνικών υλικών για μη ειρηνικούς σκοπούς καθώς και οι ολέθριοι κίνδυνοι που ανέκυψαν από κάποια πυρηνικά ατυχήματα λειτούργησαν αποτρεπτικά στην περαιτέρω ταχεία ενίσχυση της πυρηνικής αγοράς.

Πάντως, στις Ευρωπαϊκές Συνθήκες ρητή αναφορά στον τομέα της Ενέργειας και των διευρωπαϊκών δικτύων, συμπεριλαμβανομένων των δικτύων ενέργειας, γίνεται για πρώτη φορά στη Συνθήκη του Μάαστριχτ (πρ.άρθ.3 και 154 ΣυνθΕΚ)¹⁰, χωρίς όμως να γίνεται αναφορά στην ανάγκη ανάληψης κοινής ενεργειακής πολιτικής. Πιο συγκεκριμένα, καθίσταται σαφές ότι στον τομέα αυτόν, ζώσης εθνικής σημασίας, επικρατεί η αρχή της επικουρικότητας και τα κράτη επιλέγουν να παραμείνουν κυρίαρχα ως προς τη λήψη μέτρων για θέματα, όπως η ασφάλεια εφοδιασμού ή η επιλογή ενεργειακών πρώτων υλών. Επειδή σε επίπεδο πρωτογενούς δικαίου ούτε η Συνθήκη της Νίκαιας εμπεριείχε νέες διατάξεις, το ευρωπαϊκό ενεργειακό δίκαιο εμπλουτίστηκε αποκλειστικά με ρυθμίσεις παράγωγου δικαίου που αφορούσαν κυρίως στην απελευθέρωση της αγοράς ενέργειας και εκφράζονταν με δέσμες μέτρων ληφθείσες βάσει των εκάστοτε επικρατουσών πολιτικών και οικονομικών συνθηκών.

1. Παράγωγο Δίκαιο

Το παράγωγο δίκαιο λοιπόν εστιάσθηκε, από το 1996 και έπειτα, σε μέτρα για τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς σε τρεις διαδοχικές δέσμες. Θεσπισθέντων ήδη των Οδηγιών 90/377/ΕΟΚ¹¹ για τη διαφάνεια των τιμών αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας και των 90/547/ΕΟΚ¹² για τη διαμετακόμιση ηλεκτρικής ενέργειας μέσω μεγάλων δικτύων, η πρώτη δέσμη μέτρων περιελάμβανε α) την οδηγία 96/92/ΕΚ¹³ σχετικά με τους κοινούς

¹⁰ Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, Επίσημη Εφημερίδα αριθ. C 191 της 29ης Ιουλίου 1992, διαθέσιμη σε <http://eur-lex.europa.eu/el/treaties/dat/11992M/htm/11992M.html>

¹¹ Council Directive 90/377/EEC of 29 June 1990 concerning a Community procedure to improve the transparency of gas and electricity prices charged to industrial end-users, Official Journal L 185, 17/07/1990 P. 0016 – 0024 διαθέσιμη σε: http://europa.eu/legislation_summaries/other/l27002_en.htm

¹² Council Directive 90/547/EEC of 29 October 1990 on the transit of electricity through transmission grids, OJ L 313, 13.11.1990, p. 30–33, διαθέσιμη σε http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=EN&numdoc=31990L0547&model=guichett

¹³ Directive 96/92/EC of the European Parliament and of the Council of 19 December 1996 concerning common rules for the internal market in electricity, Official Journal L 027, 30/01/1997 P. 0020 – 0029, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31996L0092:EN:HTML>

κανόνες για την εσωτερικής αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και β) την Οδηγία 98/30/ΕΚ¹⁴ σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά φυσικού αερίου. Η δεύτερη δέσμη μέτρων με στόχο την περαιτέρω ενίσχυση της λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς εμπεριείχε την Οδηγία 2003/54/ΕΚ¹⁵ σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και την κατάργηση της οδηγίας 96/92/ΕΚ β) τον Κανονισμό (ΕΚ) 1228/2003¹⁶ σχετικά με τους όρους πρόσβασης στο δίκτυο για τις διασυνοριακές ανταλλαγές ηλεκτρικής ενέργειας γ) την Οδηγία 2003/55/ΕΚ¹⁷ σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά φυσικού αερίου και την κατάργηση της Οδηγίας 98/30/ΕΚ δ) τον Κανονισμό (ΕΚ) 1775/2005¹⁸ περί όρων πρόσβασης στα δίκτυα μεταφοράς φυσικού αερίου και ε) την Απόφαση 2003/796/ΕΚ¹⁹ της Επιτροπής σχετικά με τη σύσταση Ευρωπαϊκής Ομάδας Ρυθμιστικών Αρχών για την ηλεκτρική ενέργεια και το φυσικό αέριο.

Τον Αύγουστο του 2009 είχαμε τη Τρίτη δέσμη μέτρων με στόχο την περαιτέρω προώθηση της ελευθέρωσης της ευρωπαϊκής αγοράς φυσικού αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας και την επίρρωση της ανεξαρτησίας και της δράσης των εθνικών ρυθμιστικών αρχών. Στην Τρίτη δέσμη μέτρων περιλαμβάνονται α) ο Κανονισμός (ΕΚ) 713/2009²⁰ σχετικά με την ίδρυση

¹⁴ Directive 98/30/EC of the European Parliament and of the Council of 22 June 1998 concerning common rules for the internal market in natural gas, Official Journal L 204, 21/07/1998 P. 0001 – 0012, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31998L0030:EN:HTML>

¹⁵ Οδηγία 2003/54/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2003, σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και την κατάργηση της οδηγίας 96/92/ΕΚ Επίσημη Εφημερίδα αριθ. L 176 της 15/07/2003 σ. 0037 – 0056 σε <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32003L0054:EL:HTML>

¹⁶ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1228/2003 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26ης Ιουνίου 2003 σχετικά με τους όρους πρόσβασης στο δίκτυο για τις διασυνοριακές ανταλλαγές ηλεκτρικής ενέργειας, (ΕΕ L 176 της 15.7.2003, σ. 1 σε <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:176:0001:0010:EL:PDF>

¹⁷ Οδηγία 2003/55/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26ης Ιουνίου 2003 σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά φυσικού αερίου και την κατάργηση της οδηγίας 98/30/ΕΚ, . Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 176/57 της 15.7.2003 σ.1 σε http://europa.eu/legislation_summaries/energy/internal_energy_market/l27077_el.htm

¹⁸ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1775/2005 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 28ης Σεπτεμβρίου 2005, περί όρων πρόσβασης στα δίκτυα μεταφοράς φυσικού αερίου (Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ) Επίσημη Εφημερίδα αριθ. L 289 της 03/11/2005 σ. 0001 – 0013 σε <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32005R1775:EL:HTML>

¹⁹ 2003/796/ΕΚ: Απόφαση της Επιτροπής, της 11ης Νοεμβρίου 2003, σχετικά με τη σύσταση ευρωπαϊκής ομάδας ρυθμιστικών αρχών για την ηλεκτρική ενέργεια και το φυσικό αέριο (Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ) ΕΕ L 296 της 14.11.2003, σ. 34 έως 35 (ES, DA, DE, EL, EN, FR, IT, NL, PT, FI, SV) σε <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32003D0796:EL:NOT>

²⁰ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 713/2009 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ Συμβουλίου της 13ης Ιουλίου 2009, για την ίδρυση Οργανισμού Συνεργασίας των Ρυθμιστικών Αρχών Ενέργειας, ΕΕ L 211/1, 14-08-2009, σε <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:211:0001:0014:EL:PDF>

Οργανισμού Συνεργασίας των Ρυθμιστικών Αρχών Ενέργειας β) ο Κανονισμός (ΕΚ) 714/2009 σχετικά με τους όρους πρόσβασης στο δίκτυο για τις διασυνοριακές ανταλλαγές ηλ. ενέργειας και την κατάργηση του Κανονισμού 1228/2003 γ) ο Κανονισμός (ΕΚ) 715/ 2009²¹ σχετικά με τους όρους πρόσβασης στα δίκτυα μεταφοράς φυσικού αερίου και την κατάργηση του Κανονισμού (ΕΚ) 1775/2005 δ) η Οδηγία 2009/72 ΕΚ αναφορικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και την κατάργηση της Οδηγίας 2003/54/ΕΚ και ε) η Οδηγία 2009/73/ΕΚ σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά φυσικού αερίου και την κατάργηση της Οδηγίας 2003/55/ΕΚ.²²

Η 3η δέσμη μέτρων για την αγορά ενέργειας (οδηγίες 2009/72/ΕΚ και 2009/73/ΕΚ) αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της ολοκλήρωσης της αγοράς φυσικού αερίου και ηλεκτρισμού. Περιλαμβάνει τα ακόλουθα μέτρα: (i) αποδεσμοποίηση των δικτύων (διαχωρισμός των δραστηριοτήτων δικτύου ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου από την παραγωγή και την προμήθεια (ii) ζητήματα προστασίας των καταναλωτών (ιδίως όσον αφορά την υποχρέωση των κρατών μελών για προστασία των ευπαθών ομάδων καταναλωτών, διαφάνεια της τιμολόγησης και πληροφόρησης για τις συμβατικές υποχρεώσεις των καταναλωτών, δημιουργία ενός ενιαίου σημείου επαφής και ενός εναλλακτικού μηχανισμού εξώδικης αστικής επίλυσης διαφορών) και (iii) ανεξαρτησία και εξουσίες των εθνικών ρυθμιστικών αρχών.

Σημαντική εξάλλου για την εποπτεία των διαδικασιών ολοκλήρωσης της εσωτερικής αγοράς Ενέργειας υπήρξε η πρωτοβουλία για τη θεσμοθέτηση Ρυθμιστικών Αρχών Ενέργειας καθώς και ενός εποπτικού Οργανισμού Συνεργασίας των Ρυθμιστικών Αρχών Ενέργειας που βοηθά τις αρμόδιες ρυθμιστικές αρχές κατά την άσκηση σε ευρωπαϊκό επίπεδο των ρυθμιστικών καθηκόντων επί των κρατών μελών και, όπου είναι αναγκαίο, συντονίζει τη δράση τους [Κανονισμός 713/2009]. Το άνοιγμα των αγορών ενέργειας στον ανταγωνισμό είναι πρωταρχικής σημασίας για την εν συνόλω ανάπτυξη του ανταγωνισμού και της οικονομίας της ΕΕ. Η αποτελεσματική, διασυνδεδεμένη και διαφανής ευρωπαϊκή εσωτερική αγορά ενέργειας θα εξασφαλίσει στους καταναλωτές τη δυνατότητα επιλογής μεταξύ ποικίλων εταιρειών εφοδιασμού με φυσικό αέριο ή ηλεκτρική ενέργεια και θα καταστήσει την αγορά προσβάσιμη σε όλους τους προμηθευτές.

Το τρίτο ενεργειακό πακέτο, έπρεπε να έχει ενσωματωθεί στο εσωτερικό δίκαιο των κρατών μελών έως τις 3 Μαρτίου 2011. Εντούτοις, έως τις αρχές του 2012, η Βουλγαρία, η Κύπρος, η Ισπανία, το Λουξεμβούργο, οι Κάτω Χώρες, η Ρουμανία και η Σλοβακία δεν είχαν ενημερώσει την Επιτροπή αναφορικά με τυχόν μέτρα μεταφοράς των δύο οδηγιών στο

²¹ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 715/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13ης Ιουλίου 2009 σχετικά με τους όρους πρόσβασης στα δίκτυα μεταφοράς φυσικού αερίου και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1775/2005 (ΕΕ L 211 της 14.8.2009, σ. 36) σε <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2009R0715:20120917:EL:PDF>

²² Φαραντούρης, Νικόλαος Ε. (2012). Ολοκλήρωση και ελευθέρωση των αγορών ενέργειας στην ΕΕ στο: Φαραντούρης, Νικόλαος (επιμ) Ενέργεια - Δίκαιο, Οικονομία & Πολιτική, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2012, σελ. 10-11.

εθνικό δίκαιο. Κατόπιν τούτου, η Επιτροπή απέστειλε αιτιολογημένες γνώμες στα εν λόγω 8 κράτη μέλη, προκειμένου να τα παροτρύνει να συμμορφωθούν με την υποχρέωσή τους που υπέχουν εκ του νόμου. Σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Δίκαιο στην περίπτωση που ένα κράτος δε συμμορφώνεται η Επιτροπή ενδέχεται να το παραπέμψει στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τον Φεβρουάριο του 2011, οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων της ΕΕ δήλωσαν ότι είναι αναγκαίο να ολοκληρωθεί η εσωτερική αγορά ενέργειας έως το 2014. Για να ολοκληρωθεί, όμως ζωτική σημασία έχει η έγκαιρη και πλήρης μεταφορά της ενωσιακής νομοθεσίας για την ενιαία αγορά φυσικού αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας στο εθνικό δίκαιο.

Πρέπει να σημειωθεί, επίσης, ότι το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο ακόμη και πριν από την θεσμοθέτηση της 1ης δέσμης μέτρων για τη δημιουργία μιας εσωτερικής αγοράς ενέργειας είχε επιληφθεί σχετικών με την ενέργεια ζητημάτων εφαρμόζοντας το κοινοτικό δίκαιο για την ενιαία αγορά και συγκεκριμένα για την ελεύθερη διακίνηση προϊόντων και υπηρεσιών. Το Δικαστήριο ήδη με την απόφαση της 15ης Απριλίου 1964, 6/64, *Costa κατά Enel*²³, είχε εμμέσως δεχθεί ότι το ηλεκτρικό ρεύμα υπάγεται στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεων της Συνθήκης που αφορούν στην κατάργηση των ποσοτικών περιορισμών μεταξύ των κρατών μελών, θέση που επιβεβαιώθηκε ρητά με την απόφαση της 27ης Απριλίου 1994, C-393/92, *Almelo*²⁴. Στη σκέψη 28 της τελευταίας αυτής απόφασης αναφέρεται, πράγματι, ότι «δεν αμφισβητείται στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού δικαίου ούτε εξάλλου των εθνικών δικαίων ότι το ηλεκτρικό ρεύμα συνιστά εμπόρευμα» κατά την έννοια του άρθρου 30 της Συνθήκης. Πιο συγκεκριμένα στην υπόθεση C-157/94 της 26/11/1996, Επιτροπής κατά Κάτω Χωρών.²⁵

2. Πρωτογενές Δίκαιο για την Ενέργεια

Πάντως, όσον αφορά το πρωτογενές δίκαιο της ΕΕ ρητή αναφορά σε ενεργειακή πολιτική γίνεται για πρώτη φορά στη Συνθήκη της Λισαβόνας όπου η Ενέργεια καταλαμβάνει μάλιστα ιδιαίτερο, διακριτό τίτλο, γεγονός που δηλοί τη διάθεση των κρατών μελών να ομιλούν με μια φωνή στα θέματα αυτά, για να ενισχύσουν, όταν τους είναι προσφορότερο μέσω της ενωσιακής δράσης, την ενεργειακή τους ασφάλεια, βασικό στόχο της ευρωπαϊκής ενεργειακής πολιτικής σύμφωνα με τη Συνθήκη. Πρέπει δε να τονιστεί ότι παρόλο που με τις προγενέστερες συνθήκες η κατανομή των αρμοδιοτήτων μεταξύ κοινότητας και κρατών μελών χαρακτηριζόταν από ασάφεια και αοριστία, συμπεριλαμβανομένης και της

²³ Απόφαση της 15ης Απριλίου 1964, 6/64, *Costa κατά Enel*, Συλλογή τόμος 1954-1964, σ. 1191.

²⁴ Απόφαση της 27ης Απριλίου 1994, C-393/92, *Almelo*, Συλλογή 1994, σ. I-1477.

²⁵ Υπόθεση C-157/94 της 26/11/1996, Επιτροπής κατά Κάτω Χωρών, Πρότάσεις του Γενικού Εισαγγελέα Κοσμά.

Ενέργειας, με τη Συνθήκη της Λισαβόνας²⁶ αναφέρεται σαφής κατάλογος αρμοδιοτήτων, διαιρεμένος σε αποκλειστικές, συντρέχουσες και υποστηρικτικές - άρθρα 3, 4, 6 ΣΛΕΕ) - και η ενέργεια κατατάσσεται ρητώς (άρθρο 4) στους τομείς συντρέχουσας αρμοδιότητας της ΕΕ και των κρατών μέλλον, όπως το περιβάλλον, οι μεταφορές, η εσωτερική αγορά και τα διευρωπαϊκά δίκτυα. Στο δε σχετικό προσηρητημένο πρωτόκολλο, όπως ήδη ανεφέρθη, προβλέπεται ότι όταν η Ένωση αναλαμβάνει δράση σε συγκεκριμένο τομέα, το πεδίο άσκησης αυτής της αρμοδιότητας καλύπτει μόνο τα στοιχεία που διέπονται από την εν λόγω πράξη της Ένωσης και συνεπώς δεν καλύπτει ολόκληρο τον τομέα, γεγονός που συνιστά ανατροπή της νομολογίας του ΔΕΚ και, κατά κάποιο τρόπο, εξέλιξη αρνητική στην πορεία της ολοκλήρωσης²⁷.

Πρέπει δε να προστεθεί ότι σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 1 ΣΕΕ, κάθε αρμοδιότητα η οποία δεν απονέμεται στην Ένωση με τις Συνθήκες ανήκει στα κράτη μέλη ενώ σύμφωνα με την παρ. 2 του ίδιου άρθρου, «η Ένωση σέβεται (...) σέβεται τις ουσιώδεις λειτουργίες του κράτους, ιδίως δε τις λειτουργίες που αποβλέπουν στη διασφάλιση της εδαφικής ακεραιότητας, τη διατήρηση της δημόσιας τάξης και την προστασία της εθνικής ασφάλειας. Ειδικότερα, η εθνική ασφάλεια παραμένει στην ευθύνη κάθε κράτους μέλους». Αυτή η επισήμανση έχει ιδιαίτερη σημασία αν αναλογιστεί κανείς την κεφαλαιώδη σημασία της ενεργειακής ασφάλειας ενός έθνους-κράτους όχι μόνο για την εσωτερική κοινωνική ευταξία και δημόσια τάξη, αλλά κυρίως για την εθνική ασφάλεια καθώς ενεργειακή και εθνική ασφάλεια είναι άρρηκτα συνυφασμένες. Σύμφωνα δε με το άρθρο 5 ΣΕΕ, η οριοθέτηση των αρμοδιοτήτων της Ένωσης διέπεται από την αρχή της δοτής αρμοδιότητας, σύμφωνα με την οποία η Ένωση ενεργεί μόνον εντός των ορίων των αρμοδιοτήτων που της απονέμουν τα κράτη μέλη με τις Συνθήκες για την επίτευξη των στόχων που οι Συνθήκες αυτές ορίζουν. Η άσκηση των αρμοδιοτήτων της Ένωσης διέπεται από τις αρχές της επικουρικότητας και της αναλογικότητας.

Σύμφωνα δε με την αρχή της επικουρικότητας, στους τομείς οι οποίοι δεν υπάγονται στην αποκλειστική της αρμοδιότητα, η Ένωση παρεμβαίνει μόνο εφόσον και κατά τον βαθμό που οι στόχοι της προβλεπόμενης δράσης δεν μπορούν να επιτευχθούν επαρκώς από τα κράτη μέλη, τόσο σε κεντρικό όσο και σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, μπορούν όμως, λόγω της κλίμακας ή των αποτελεσμάτων της προβλεπόμενης δράσης, να επιτευχθούν καλύτερα στο επίπεδο της Ένωσης.

Συγκεκριμένα με το άρθρο 194 ΣΛΕΕ επαναδιατυπώνονται και εμπλουτίζονται οι βασικοί στόχοι της ενεργειακής πολιτικής μεταξύ των οποίων η διασφάλιση της λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς, του ενεργειακού εφοδιασμού καθώς και της ενεργειακής αποδοτικότητας και της εξοικονόμησης ενέργειας. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το άρθρο

²⁶ Ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Επίσημη Εφημερίδα αριθ. C 83 της 30ής Μαρτίου 2010 σε <http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:C:2010:083:SOM:EL:HTML>

²⁷ Φαραντούρης, Νικόλαος Ε. (2012), ο.π. σελ.8

αυτό, εντασσόμενο σε ειδικό διακριτό τίτλο για την Ενέργεια: «1. Στο πλαίσιο της εγκαθίδρυσης ή της λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς και λαμβανομένης υπόψη της απαίτησης να προστατευθεί και να βελτιωθεί το περιβάλλον, η πολιτική της Ένωσης στον τομέα της ενέργειας, σε πνεύμα αλληλεγγύης μεταξύ κρατών μελών, έχει ως στόχο: α) να διασφαλίζει τη λειτουργία της αγοράς ενέργειας, β) να διασφαλίζει τον ενεργειακό εφοδιασμό της Ένωσης, και γ) να προωθεί την ενεργειακή αποδοτικότητα και την εξοικονόμηση ενέργειας καθώς και την ανάπτυξη νέων και ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, και δ) να προωθεί τη διασύνδεση των ενεργειακών δικτύων.

Η διασφάλιση τόσο της λειτουργίας της Αγοράς Ενέργειας όσο και του ενεργειακού εφοδιασμού συνιστούν λοιπόν βασικούς στόχους της ενεργειακής πολιτικής της ΕΕ κατά το άρθρο 194 και αυτό βέβαια καταφαίνεται ήδη από την Πράσινη Βίβλο της 29ης Νοεμβρίου 2000: «Προς μια Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού»²⁸ και στην Ανακοίνωση της 11ης Σεπτεμβρίου 2002 για την Εσωτερική Αγορά Ενέργειας²⁹: Τόσο όμως η Πράσινη Βίβλος όσο και η Ανακοίνωση αν και συνιστούν σαφείς διακηρύξεις των προθέσεων της Κοινότητας επ' ουδενί δεν είχαν τη δεσμευτική αξία της Μεταρρυθμιστικής Συνθήκης.

Εντούτοις, αυτά τα όποια μέτρα ενωσιακής ενεργειακής πολιτικής δεν μπορούν να επηρεάζουν το δικαίωμα ενός κράτους μέλους να καθορίζει τους όρους εκμετάλλευσης των ενεργειακών πόρων του και τα περιθώρια επιλογής μεταξύ διαφόρων ενεργειακών πηγών και τη γενική διάρθρωση του ενεργειακού του εφοδιασμού. Οι περιορισμοί αυτοί αντικατοπτρίζουν την επιφυλακτικότητα των κρατών μελών να εκχωρήσουν αρμοδιότητα σε κρίσιμα ζητήματα εθνικής οικονομικής και, ειδικότερα, ενεργειακής ασφάλειας και ανεξαρτησίας. Ενώ τι σημαίνει «αλληλεγγύη» σε αυτό το πλαίσιο παραμένει, κατά το μάλλον ή ήττον, ασαφής. Έχει δε υποστηριχθεί και η άποψη ότι το άρθρο παρέχει μια μη δεσμευτική νομικά υποχρέωση³⁰. Στο επίπεδο δε λήψης αποφάσεων στον τομέα της Ενέργειας η Συνθήκη της Λισαβόνας επανέλαβε τους ισχύοντες κανόνες, βασιζόμενη στη διακυβερνητική συνεργασία.

²⁸ Πράσινη Βίβλος της Επιτροπής της 29ης Νοεμβρίου 2000: «Προς μια ευρωπαϊκή στρατηγική για τη ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού» [COM (2000) 769 τελικό - Δεν έχει δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα] σε http://europa.eu/legislation_summaries/energy/external_dimension_enlargement/l27037_el.htm

²⁹ Ανακοίνωση της Επιτροπής της 11ης Σεπτεμβρίου 2002 με τίτλο: «Η εσωτερική αγορά ενέργειας: Συντονισμένα μέτρα όσον αφορά την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού» [COM(2002) 488 τελικό - Δεν έχει δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα], σε http://europa.eu/legislation_summaries/energy/external_dimension_enlargement/l27037_el.htm

³⁰ Βλ. Ενδιαφέρουσα ανάλυση Maltby, T., 2013. Ο.π. και Konstadinides, T., 2011. Civil protection in Europe and the Lisbon 'solidarity clause': A genuine legal concept or an article exercise. Uppsala Faculty of Law Working Article 2011:3, available at: http://www.jur.uu.se/LinkClick.aspx?fileticket=ywEQQ722Uul_per_cent3D&tabid=3159&language=sv-SE

Γ. Η Επιτροπή σε ρόλο «εφαρμοστή» της Εσωτερικής Αγοράς Ενέργειας

Θα μπορούσε να υποστηρίξει κανείς ότι υπήρξε ένας βαθμός κάθετης ολοκλήρωσης, μια υπερεθνική μεταβίβαση της εξουσίας από το κράτος μέλος στο επίπεδο της ΕΕ. Μάλιστα ανετέθη στην Επιτροπή, όπως επισημαίνει και ο Hadfield³¹ ένας ρόλος «εφαρμοστή» της εσωτερικής αγοράς. Στην ενεργειακή πολιτική, η Επιτροπή έχει εκμεταλλευθεί το ρόλο της στην προστασία του περιβάλλοντος, τον ανταγωνισμό και την εσωτερική αγορά για να «δημιουργήσει όσο το δυνατό περισσότερα διαφορετικά πλαίσια πολιτικής, για να καταστήσει την ενεργειακή νομοθεσία βιώσιμη»³² έχει δε αναλάβει και ένα μικρό αλλά αυξανόμενο ρόλο και στη διάσταση της εξωτερικής ενεργειακής πολιτικής. Αυτή η ολοένα και αυξανόμενη ενίσχυση του ρόλου της Επιτροπής, ενός κατεξοχήν υπερεθνικού οργάνου της Ένωσης, στον ενεργειακό τομέα και ειδικότερα της ενεργειακής αγοράς πιστοποιεί και τη βαθμιαία διάθεση των κρατών μελών για μια υπερεθνική μεταβίβαση εξουσίας προφανώς για χάρη της κοινής ενεργειακής ασφάλειας.

Ωστόσο, πρέπει να επισημανθεί ότι όταν τίθεται σε κίνδυνο η ενεργειακή ασφάλεια της ΕΕ με σοβαρές διαταραχές του ενεργειακού εφοδιασμού, η αρμοδιότητα για τη λήψη απόφασης σχετικά με τα μέτρα παραμένει στο Συμβούλιο (αν και μετά από πρόταση της Επιτροπής). Επομένως, παρά την προφανή αλλαγή στην αντίληψη και την προτεραιότητα αναφορικά με την ανάπτυξη της ενεργειακής ασφάλειας της ΕΕ, δεσμευτική ρύθμιση για τα κράτη μέλη όσον αφορά την εξωτερική πολιτική ενεργειακής ασφάλειας είναι ανύπαρκτη. Σε αυτό το σημείο δηλαδή, η αρμοδιότητα της Επιτροπής παραμένει ακόμη περιορισμένη. Η Οδηγία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την ασφάλεια εφοδιασμού Αερίου³³ διευκόλυνε την ασφάλεια ενεργειακού εφοδιασμού, και οι προτάσεις βρίσκονται σε εξέλιξη για την διαμόρφωση «ενός μηχανισμού ομαδικής αγοράς για το φυσικό αέριο της Κασπίας», που αναπτύχθηκε για πρώτη φορά το 2008 και αναπτύχθηκε στο πλαίσιο του Caspian Development Cooperation, μια σημαντική πρόταση για ένα εξευρωπαϊσμένο

³¹ Βλ. ενδιαφέρουσα σχετική ανάλυση Maltby, T., επίσης και Konstadinides, T., 2011. Civil protection in Europe and the Lisbon 'solidarity clause': A genuine legal concept or an article exercise. Uppsala Faculty of Law Working Article 2011:3, available at: <<http://www.jur.uu.se/LinkClick.aspx?fileticket=ywEQQ722Uul per cent3D&tabid=3159&language=sv-SE>>

³² Tosun, J., and Solorio, I., 2011. Exploring the Energy-Environment Relationship in the EU: Perspectives and Challenges for Theorizing and Empirical Analysis. European Integration online Papers (EIoP) 15 (7) <<http://eiop.or.at/eiop/texte/2011-007a.htm>>, stable URL., p.3

³³ European Commission, 2009a. Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council Concerning Measures to Safeguard Security of Gas Supply and Repealing Directive 2004/67/EC. COM/2009/0363 Final, Brussels: European Commission, 16 July.

οικονομικό μπλοκ για το φυσικό αέριο.³⁴ Τον Σεπτέμβριο του 2011, το Συμβούλιο εξουσιοδότησε την Επιτροπή να διαπραγματευθεί μια νομικά δεσμευτική συνθήκη για λογαριασμό της ΕΕ με το Αζερμπαϊτζάν και το Τουρκμενιστάν για την κατασκευή ενός Δια-Κασπιακού συστήματος αγωγών φυσικού αερίου, «η πρώτη επιχειρησιακή απόφαση ως μέρος μιας συντονισμένης και ενωμένης εξωτερικής ενεργειακής στρατηγικής»³⁵

Μετά τη διακοπή του εφοδιασμού με φυσικό αέριο τον Ιανουάριο του 2009, η Επιτροπή υπέβαλε πρόταση κανονισμού για την ασφάλεια του εφοδιασμού με αέριο στην εσωτερική αγορά³⁶ Εγκρίθηκε το 2010³⁷, γεγονός που καθιστά σαφές ότι η ασφάλεια του εφοδιασμού με αέριο στην ΕΕ δεν μπορεί να επιτευχθεί επαρκώς από τα κράτη μέλη και δύνανται συνεπώς, λόγω της κλίμακας ή των αποτελεσμάτων της δράσης, να επιτευχθούν καλύτερα στο επίπεδο της Ένωσης» και ότι η ασφάλεια του εφοδιασμού με φυσικό αέριο αποτελεί κοινή ευθύνη των επιχειρήσεων φυσικού αερίου, των κρατών μελών και της Επιτροπής. Το άρθρο 11 εξουσιοδοτεί την Επιτροπή να κηρύξει ενωσιακή ή περιφερειακή κατάσταση έκτακτης ανάγκης, αν κρίνει ότι η ενεργειακή υποδομή των κρατών μελών και τα σχέδια έκτακτης ανάγκης είναι ανεπαρκή.

Στο παρελθόν, οι διμερείς ενεργειακές συμφωνίες με τη Ρωσία, συχνά με τη μορφή μακροπρόθεσμων συμβάσεων, έχουν δείξει πως οι ενεργειακές πολιτικές και βιομηχανίες έτειναν σε διαφορετικά εθνικά πρότυπα.³⁸ Οι «κρίσεις» του φυσικού αερίου είχαν ως αποτέλεσμα την αύξηση των δράσεων πολιτικής εντός της ΕΕ και ενώ οι αρχικές προτάσεις για τον Κανονισμό για την ασφάλεια του εφοδιασμού με φυσικό αέριο αποδυναμώθηκαν κατά τις διαπραγματεύσεις στο Συμβούλιο, η Επιτροπή φαίνεται να έχει αποκτήσει εφεξής ένα «συντονιστικό ρόλο, ορισμένες εξουσίες λήψης αποφάσεων και το συνεχές καθήκον να παρακολουθεί και να υποβάλει έκθεση σχετικά με τα μέτρα ασφάλειας εφοδιασμού με φυσικό αέριο³⁹. Επί παραδείγματι, η Επιτροπή έχει την εξουσία για να ελέγξει και να γνωμοδοτήσει σχετικά με επενδύσεις σε ενεργειακές υποδομές των κρατών μελών και διακρατικών ενεργειακών συμφωνιών για συμμόρφωση με το δίκαιο της ΕΕ και την ασφάλεια της ΕΕ των στόχων εφοδιασμού. Αυτό είχε ήδη ως αποτέλεσμα την τροποποίηση συμβάσεων παροχής φυσικού αερίου μεταξύ της Πολωνίας και της Ρωσίας (PGiNG και

³⁴ European Commission, 2010b. Caspian Development Corporation: Final Implementation Report. Brussels: December 2010.

³⁵ European Commission, 2011a. On Security of Energy Supply and International Cooperation—The EU Energy Policy: Engaging with Partners Beyond Our Borders. COM (2011) 539 Final, Brussels: European Commission, 7 September.

³⁶ European Commission, 2009^a ο.π.

³⁷ European Parliament and Council of the European Union, 2010. Regulation (EU) No 994/2010 Concerning Measures to Safeguard Security of Gas Supply. Brussels, 12 November.

³⁸ Wood, S., 2010. Europe's energy politics. *Journal of Contemporary European Studies* 18 (3), 307-322.

³⁹ Johnston, A., 2011. The new EU Regulation on Security of Gas Supply, Florence School of Regulation, 22 June.

Gazprom), για την τροποποίηση του Poland- Ρωσία Yamal Σύμβαση κατασκευής του αγωγού το 2010 για να εξασφαλιστεί η πρόσβαση τρίτων και την επανεξαγωγή του πλεονάζοντος ρωσικό φυσικό αέριο. Είναι, επίσης, στην κρίση της Επιτροπής το αν θα έχουν οι μέτοχοι του ρωσικού αγωγού South Stream αποκλειστικά δικαιώματα «προτεραιότητα» ή θα αναγκαστούν να επιτρέψουν την πρόσβαση σε τρίτους σύμφωνα με το Τρίτο Ενεργειακό Πακέτο.

Μεγάλη σημασία δε έχει και η προτεινόμενη κάθε φορά χρηματοδότηση για ενεργειακές υποδομές και διευρωπαϊκά δίκτυα των οποίων η εμπορική βιωσιμότητα αμφισβητείται τα οποία όμως θεωρούνται αξιόλογα από πολιτική σημασία γιατί εκπληρώνουν το στόχο της διαφοροποίηση των ενεργειακών οδέσεων ή πηγών και χρηματοδοτούνται από ενωσιακό προϋπολογισμό⁴⁰. Αυτό έγινε αποδεκτό από το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, μια κίνηση, που αποδεικνύει την ουσιαστική χρήση των κονδυλίων της ΕΕ για την ενεργειακή ασφάλεια. Η κατανομή και η ρύθμιση αποφασίζεται από την Επιτροπή επηρεάζει τόσο την εσωτερική όσο και την εξωτερική διάσταση της πολιτικής για την ενεργειακή ασφάλεια της ΕΕ.

Η δημιουργία μιας αληθινής εσωτερικής ενεργειακής αγοράς της ενέργειας εξαρτάται κατ' επέκταση αποφασιστικά από τη δημιουργία διευρωπαϊκών δικτύων που θα διαποτίζουν όλο το έδαφος της Ευρωπαϊκής Ένωσης με φθηνή και ασφαλή ενέργεια, όχι μόνον από την άποψη του εφοδιασμού, αλλά και από εκείνην του σεβασμού και της προστασίας του περιβάλλοντος. Η διαμόρφωση ενεργειακών δικτύων είναι ιδιαίτερα σημαντική για τις λιγότερο ευνοημένες περιοχές, οι οποίες δεν είχαν πρόσβαση στα μεγάλα αλληλοσυνδεδεμένα δίκτυα (ηλεκτρισμού και ιδίως φυσικού αερίου), πράγμα που ήταν μια αιτία αλλά και ένα αποτέλεσμα της καθυστερημένης ανάπτυξής τους. Η διασύνδεση των ενεργειακών δικτύων έχει ασφαλώς πρωταρχική σημασία για τον υγιή ανταγωνισμό και είναι αναπόδραστη προϋπόθεση για την υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς της ενέργειας. Στο πλαίσιο αυτό, εντάσσονται ποικίλες δράσεις και πρωτοβουλίες της ΕΕ, όπως οι Οδηγίες για την εσωτερική αγορά ηλεκτρισμού (Οδηγία 2009/72) και φυσικού αερίου (Οδηγία 2009/73), η Πράσινη Βίβλος - Προς ένα ασφαλές, αειφόρο και ανταγωνιστικό ευρωπαϊκό δίκτυο ενέργειας⁴¹ η Απόφαση για τα διευρωπαϊκά δίκτυα Ενέργειας,⁴² ο Κανονισμός για τα δίκτυα φυσικού αερίου⁴³ ο Κανονισμός 617/2010 του Συμβουλίου σχετικά με την

⁴⁰ European Commission, 2011c. A Budget for Europe 2020, COM(2011) 500 Final, Brussels, 29 June.

⁴¹ Green Paper - Towards a secure, sustainable and competitive European energy network. [COM(2008) 782 final - Not published in the Official Journal]
http://europa.eu/legislation_summaries/energy/internal_energy_market/en0004_el.htm

⁴² Απόφαση [1364/2006/EK](#) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 6ης Σεπτεμβρίου 2006, για καθορισμό προσανατολισμών σχετικά με τα διευρωπαϊκά δίκτυα στον τομέα της ενέργειας και την κατάργηση της απόφασης [96/391/EK](#) και της απόφασης [1229/2003/EK](#), ΕΕ L 262 της 22.9.2006, σ. 1 έως 23 σε
http://europa.eu/legislation_summaries/energy/internal_energy_market/l27066_el.htm

⁴³ Regulation (EC) No [715/2009](#) of the European Parliament and of the Council of 13 July 2009 on conditions for access to the natural gas transmission networks and repealing [Regulation \(EC\) No](#)

κοινοποίηση στην Επιτροπή των επενδυτικών σχεδίων σε ενεργειακή υποδομή εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 73644 κ.α

Δ. Ο διαχωρισμός των δραστηριοτήτων παραγωγής/προμήθειας και διαχείρισης δικτύων/μεταφοράς

Το κύριο στοιχείο μιας ανταγωνιστικής αγοράς είναι η πολλαπλότητα των παρόχων υπηρεσιών και η διαφανής και ισότιμη πρόσβαση στα ενεργειακά δίκτυα. Μια τέτοια θέση βασίζεται στην απλή λογική της αγοράς που η αναλογία προσφοράς- ζήτησης θα καθορίσει τελικά στην αγορά την αξία της παρεχόμενης υπηρεσίας. Η δεσπόζουσα θέση της Ρωσίας στην προμήθεια φυσικού αερίου στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη,⁴⁵ συνεπάγεται όχι μόνο κινδύνους για την ασφάλεια του εφοδιασμού τους, αλλά επιτρέπει επίσης και στο μονοπωλιακό αυτό προμηθευτή (δηλαδή την Gazprom⁴⁶) να ρυθμίζει την τιμή για το εισαγόμενο φυσικό αέριο.⁴⁷ Ως θεραπεία, η ΕΕ έχει επινοήσει το διαχωρισμό των δραστηριοτήτων παραγωγής και προμήθειας από τις δραστηριότητες διαχείρισης των δικτύων μεταφοράς και την ενσωμάτωση των εθνικών εγχώριων αγορών σε μια ολοκληρωμένη ενιαία εσωτερική, αγορά. Η τελευταία οδηγία 2009/73/ΕΚ⁴⁸ σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά φυσικού αερίου, που αποτέλεσε τον κορμό της Τρίτης Ενεργειακής δέσμης, φιλοδοξεί να εξορθολογήσει τους υπάρχοντες κανόνες της

[1775/2005](#) (Text with EEA relevance). OJ L211/36, 14.8.2009, σε http://europa.eu/legislation_summaries/energy/internal_energy_market/en0015_en.htm

⁴⁴ Κανονισμός (ΕΕ, ΕΥΡΑΤΟΜ) αριθ. 617/2010 ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 24ης Ιουνίου 2010 σχετικά με την κοινοποίηση στην Επιτροπή των επενδυτικών σχεδίων σε ενεργειακή υποδομή εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 736/96, Κανονισμός (ΕΕ, Ευρατόμ) αριθ. 617/2010 του Συμβουλίου, της 24ης Ιουνίου 2010, σχετικά με την κοινοποίηση στην Επιτροπή των επενδυτικών σχεδίων σε ενεργειακή υποδομή εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 736/96

(ΕΕ L 180 της 15.7.2010, σ. 7- 14) σε http://www.depa.gr/uploads/files/EK617_2010_24_6_10.pdf

⁴⁵ "Second Strategic Energy Review – An EU Energy Security and Solidarity Action Plan" (COM/2008/781). [διαθέσιμο στην ηλ.διευθ.:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0781:FIN:EN:PDF>

⁴⁶ Η οποία ελέγχεται από το ρωσικό κράτος που κατέχει το 50,01% του μετοχικού της κεφαλαίου

⁴⁷ Cornell, S.E.,2008. Trans-Caspian pipelines and Europe's energy security. In: Cornell, S.E.,Nilsson,N.(Eds.),Europe's Energy Security: Gazprom's Dominance and Caspian Supply Alternatives. Woodrow Wilson Centre Press, Stockholm–Nacka, σελ.141–155.

⁴⁸ Οδηγία 2009/73/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Ιουλίου 2009

σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά φυσικού αερίου και την κατάργηση της οδηγίας 2003/55/ΕΚ, (Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ), L 211/94 , διαθέσιμο στην ηλ.διευθ. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:211:0094:0136:el:PDF>

εσωτερικής αγοράς φυσικού αερίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Μία από τις βασικές διατάξεις της Οδηγίας αυτής είναι ο διαχωρισμός των δραστηριοτήτων της παραγωγής, μεταφοράς και διανομής φυσικού αερίου, με κύριο στόχο τον ιδιοκτησιακό διαχωρισμό.

Ο κύριος στόχος της τρίτης ενεργειακής δέσμης μέτρων είναι, μεταξύ άλλων, να διευκολυνθεί ο ανταγωνισμός στις αγορές ενέργειας, με τη διάσπαση του μονοπωλίου των κατεστημένων προμηθευτών και τη διευκόλυνση της ίσης και διαφανούς πρόσβασης τρίτων στις κύριες οδικές ενεργειακές αρτηρίες. Συνελόντι ειπείν, η τρίτη δέσμη μέτρων έχει σχεδιαστεί για να μειώσει τη δυνατότητα των κυρίαρχων προμηθευτών να εμποδίζουν τους νεοεισερχόμενους από την πρόσβαση στο δίκτυο και να εξασφαλίσει κοινό κώδικα δικτύου εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Με την απελευθέρωση της αγοράς θα είναι πιο δύσκολο για τις μεγάλες μη ευρωπαϊκές εταιρείες, όπως η Gazprom, να διαπραγματεύονται την είσοδό τους σε δεσπίζουσες θέσεις απλώς μέσω ενός μικρού αριθμού διμερών συμφωνιών»⁴⁹. Σύμφωνα και με επίσημες τοποθετήσεις, με το δεύτερο ενεργειακό πακέτο κρίθηκε ότι δεν είχε ελευθερωθεί επαρκώς η Αγορά ενέργειας και ότι εν είχαν δημιουργηθεί ίσοι όροι ανταγωνισμού για όλες τις επιχειρήσεις ενέργειας που είναι εγκατεστημένες στην Κοινότητα και ότι τα παραπάνω δεν ήταν δυνατόν να επιτευχθούν χωρίς τον αποτελεσματικό διαχωρισμό της διαχείρισης των δικτύων από τις δραστηριότητες της παραγωγής και προμήθειας.

Επίσης επισημάνθηκε, ότι ο μη αποτελεσματικός διαχωρισμός των δραστηριοτήτων μεταφοράς από αυτές της παραγωγής και προμήθειας ενέχει τον κίνδυνο διακρίσεων στην εκμετάλλευση των δικτύων καθώς και στην παροχή κινήτρων στις κάθετα ολοκληρωμένες επιχειρήσεις για πραγματοποίηση των ενδεδειγμένων επενδύσεων στα δίκτυά τους. Ως ο πλέον αποτελεσματικός δε τρόπος για τον ως άνω διαχωρισμό θεωρήθηκε ο διαχωρισμός της δραστηριότητας της μεταφοράς από την ιδιοκτησία, είτε μέσω άμεσης πώλησης είτε μέσω διάσπασης της κάθετα ολοκληρωμένης επιχείρησης. Κυρίως για τις περιπτώσεις των κάθετα ολοκληρωμένων επιχειρήσεων, ήτοι επιχειρήσεων ή ομίλων ενέργειας που δραστηριοποιούνται τουλάχιστον στην μεταφορά ή διανομή και τουλάχιστον στην παραγωγή ή προμήθεια και όπου το ίδιο πρόσωπο ή πρόσωπα έχουν δικαίωμα άμεσου ή έμμεσου ελέγχου, θα έπρεπε να αποκλεισθεί το ενδεχόμενο να προβαίνουν σε διακρίσεις κατά των ανταγωνιστών τους όσον αφορά την πρόσβαση στο δίκτυο και τις υποδομές. Εν γένει, προβλέπεται η δυνατότητα στα κράτη μέλη να επιλέξουν μία από τις τρεις ακόλουθες λύσεις:

α. **Ιδιοκτησιακός Διαχωρισμός (Ownership Unbundling/ "OU")**: Η εταιρία που έχει την κυριότητα του Συστήματος Μεταφοράς υποχρεούται να λειτουργεί και ως Διαχειριστής του Συστήματος, έχοντας βασικά τους εξής περιορισμούς: Το ίδιο πρόσωπο ή πρόσωπα δεν δύνανται να ασκούν εν γένει κάποιο έλεγχο ή δικαίωμα ψήφου σε Διαχειριστή Συστήματος Μεταφοράς ή σε Σύστημα Μεταφοράς και σε Επιχειρήσεις Παραγωγής ή Προμήθειας. Ο

⁴⁹ Youngs, R., 2007. Europe's External Energy Policy: Between Geopolitics and the Market, Centre for European Policy Studies, Brussels. σελ.5

Ιδιοκτησιακός Διαχωρισμός μπορεί να γίνει είτε μέσω άμεσης πώλησης είτε μέσω διάσπασης της κάθετα ολοκληρωμένης επιχείρησης μεταξύ των δραστηριοτήτων του Συστήματος και των λοιπών δραστηριοτήτων. Η εφαρμογή της παρούσας λύσης θα πρέπει να πραγματοποιηθεί, εφόσον επιλεγεί από κάποιο κράτος-μέλος, μέχρι την 3-3-2012. Δυνατότητα παρεκκλίσεων για ένα έτος, ήτοι μέχρι την 3-3-2013, από την εφαρμογή των παραπάνω περιορισμών παρέχεται στην περίπτωση που ο Διαχειριστής Συστήματος Μεταφοράς δεν αποτελεί μέρος κάθετα ολοκληρωμένης επιχείρησης.

β. **Ανεξάρτητος Διαχειριστής Συστήματος (*Independent System Operator/ "ISO"*)** Η εν λόγω δυνατότητα, παρέχεται εφόσον κατά την 3-9-2009 το Σύστημα μεταφοράς ανήκει σε κάθετα ολοκληρωμένη επιχείρηση (εν συνεχεία "Επιχείρηση"). Το κράτος μέλος μπορεί να αποφασίσει αφενός μεν ότι η Επιχείρηση, και δη μέρος αυτής που είναι ανεξάρτητο από τις λοιπές δραστηριότητες πλην της μεταφοράς, διατηρεί την ιδιοκτησία του Συστήματος Μεταφοράς και αφετέρου να ορίσει Ανεξάρτητο Διαχειριστή Συστήματος, ήτοι εταιρία μη αποτελούσα τμήμα της Επιχείρησης υπό ορισμένες βέβαια προϋποθέσεις.

γ. **Ανεξάρτητος Διαχειριστής Μεταφοράς (*Independent Transmission Operator "ITO"*)** Η εν λόγω δυνατότητα επίσης παρέχεται εφόσον κατά την 3-9-2009 το Σύστημα μεταφοράς ανήκει σε κάθετα ολοκληρωμένη επιχείρηση (εν συνεχεία "Επιχείρηση"). Το κράτος μέλος μπορεί να επιλέξει να μην προβεί σε ιδιοκτησιακό διαχωρισμό ούτε να ορίσει Ανεξάρτητο Διαχειριστή Συστήματος Μεταφοράς αλλά να παραμείνει ο Διαχειριστής μέρος της Επιχείρησης, έχοντας όμως ανεξάρτητη νομική υπόσταση, και να τον εξοπλίσει όμως με την κυριότητα του δικτύου μεταφοράς και όλων των παγίων που είναι απαραίτητα για την άσκηση της εν λόγω δραστηριότητας καθώς και τους αναγκαίους πόρους για την άσκηση της εν λόγω δραστηριότητας, διασφαλίζοντας παράλληλα ότι θα τηρούνται επίσης συγκεκριμένες προϋποθέσεις.

Η ολοκλήρωση της αγοράς που διευκολύνεται από την υιοθέτηση συγκεκριμένων κατευθυντήριων γραμμών ΔΕΔ-Ε (Διευρωπαϊκών Δικτύων Ενέργειας)⁵⁰, θα επιτρέψει την επίτευξη νέων πηγών υδρογονανθράκων αρκετά μακριά από τα σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πιο συγκεκριμένα, η ΕΚ επισημαίνει "Για να έχουμε μια λειτουργική ανταγωνιστική εσωτερική αγοράς με ανταγωνιστικές και δίκαιες τιμές, χρειαζόμαστε τις διασυνδέσεις μεταξύ των κρατών μελών, επιτρέποντας στις εταιρείες να προσφέρουν την ενέργειά τους σε όλα τα κράτη μέλη".⁵¹

Εξάλλου, αν η ανταγωνιστική τιμολόγηση των ενεργειακών προϊόντων είναι ο απώτερος στόχος, η ελευθέρωση της αγοράς κατά την άποψη της ΕΕ, θα εξασφαλίσει ταυτόχρονη

⁵⁰ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 347/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Απριλίου 2013, σχετικά με τις κατευθυντήριες γραμμές για τις διευρωπαϊκές ενεργειακές υποδομές, την κατάργηση της απόφασης αριθ. 1364/2006/ΕΚ και την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΚ) αριθ. 713/2009, (ΕΚ) αριθ. 714/2009 και (ΕΚ) αριθ. 715/2009, διαθέσιμο στην ηλ. διευθ. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:115:SOM:el:HTML>

⁵¹ EC, The Commission's Energy Infrastructure Package. MEMO/11/710, Brussels ο.π.

πρόσβαση πολλαπλών προμηθευτών στην ίδια αγορά και θα διευκολύνει τον ανταγωνισμό έτσι ώστε, εν τέλει, να μειωθεί το ανώτατο όριο τιμής του φυσικού αερίου που καταναλώνεται.

Για αυτό το λόγο και προκειμένου να αντιμετωπιστούν αυτές οι προκλήσεις και να ενσωματωθούν κράτη- μη μέλη της ΕΕ στην διευρυμένη αγορά της, η Ένωση προτείνει τη δημιουργία μιας «ενεργειακής αλληλεξάρτησης» που θα κατοχυρώνεται με νομικά δεσμευτικές «συμφωνίες με χώρες παραγωγούς εκτός Ευρώπης»,⁵² η οποία θα ενσωματώσει τους γείτονες σε "ένα κοινό κανονιστικό πλαίσιο αναφορικά με το εμπόριο, τη διαμετακόμιση και περιβαλλοντικούς κανόνες"⁵³. Αν και οι Βρυξέλλες φαίνεται να προτιμούν περισσότερο συνεργασίες σε πολυμερές επίπεδο, όπως στο πλαίσιο της Ενεργειακής Κοινότητας⁵⁴, η εξαγωγή του ενωσιακού κεκτημένου σε διμερές επίπεδο αφορά κυρίως στις χώρες των οποίων η ένωση με την ΕΕ δεν είναι πιθανή, όπως κάποιων κρατών της περιοχής της Κασπίας- επί παραδείγματι του Αζερμπαϊτζάν - των οποίων όμως ο εξευρωπαϊσμός είναι αναγκαίος καθώς είναι ταυτόχρονα σημαντικοί ενεργειακοί παραγωγοί αλλά και νευραλγικοί κόμβοι διαμετακόμισης ενεργειακών πόρων. Ο μακροβιότερος διμερής θεσμός της ΕΕ μέχρι στιγμής είναι ο INOGATE,⁵⁵ κύριος στόχος του οποίου είναι η σύγκλιση των αγορών ενέργειας, με βάση τις αρχές της ΕΕ μέσω διμερούς και διασυνοριακής παροχής τεχνικής υποστήριξης.⁵⁶

Ε. Δυσχέρειες στην ολοκλήρωση της Εσωτερικής Αγοράς Ενέργειας

Για δεκαετίες μια ενωμένη ευρωπαϊκή αγορά ενέργειας υπήρχε μόνο στη θεωρία. Αντίθετα, η όποια αγορά παρέμενε υπό τον έλεγχο των διαφόρων εθνικών κυβερνήσεων για δύο κυρίως λόγους. Πρώτον, διότι τα έθνη τείνουν να αντιμετωπίζουν τα θέματα ενέργειας ως

⁵² "Second Strategic Energy Review – An EU Energy Security and Solidarity Action Plan" COM/2008/781), διαθέσιμο σε <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0781:FIN:EN:PDF>

⁵³ EC, An External Policy to Serve Europe's Energy Interests. S160/06, Brussels. Διαθέσιμο σε: http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressdata/EN/reports/90082.pdf

⁵⁴ EC, 2011c. On Security of Energy Supply and International Cooperation – "The EU Energy Policy: Engaging with Partners beyond Our Borders". COM(2011)539, Brussels διαθέσιμο στην ηλ. διεύθ. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0539:FIN:EN:PDF>

⁵⁵ The INOGATE Programme στην ηλ. διεύθ: <http://www.inogate.org>

⁵⁶ The INOGATE Programme and the Republic of Azerbaijan, 2012. Βλ. Πληροφορίες για το πρόγραμμα στην ηλ. διεύθ. http://www.inogate.org/index.php?option=com_content&view=article&id=233%3Abakupress&catid=38%3Aregional-news-events&Itemid=68&lang=en

ζητήματα καίριας στρατηγικής σημασίας για τις εθνικές οικονομίες τους και επιδιώκουν να τους ασκούν αυστηρό έλεγχο. Δεύτερον, το πολύ υψηλό κόστος της ενεργειακής υποδομής κρατούσε τις εθνικές ενεργειακές αγορές υπό την εξάρτηση των αντίστοιχων εθνικών κυβερνήσεων.

Απροσδόκητα, πριν από λίγα μόλις χρόνια άρχισε να επιδιώκεται ο συγκερασμός των εθνικών αγορών ενέργειας σε μια ενιαία, εσωτερική αγορά ενέργειας, ως βασικός στόχος της ενεργειακής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ούτως ώστε μέσω αυτής να ενισχυθεί να ενισχυθεί η ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού της. Μάλιστα, οι διαταραχές του εφοδιασμού με αέριο του 2006/2009 έδωσαν, όπως προαναφέρθηκε, την ευκαιρία στην ΕΕ να χαράξει μια νέα πολιτική ενεργειακής ασφάλειας, συμβάλλοντας στην αλλαγή της αντίληψης για τις προμήθειες φυσικού αερίου της Ένωσης και στη συνειδητοποίηση της εξάρτησης από το φυσικό αέριο και τις εισαγωγές από ένα μικρό αριθμό προμηθευτών (ιδιαίτερα απ Ρωσία). Μετά την αδυναμία των δύο πρώτων ενεργειακών πακέτων να υλοποιήσουν την Εσωτερική Αγορά, το τρίτο κύμα της ενεργειακής νομοθεσίας ήρθε τον Αύγουστο του 2009, και τα κράτη μέλη υποχρεούνταν να θέσουν σε ισχύ τις διατάξεις του και να συμμορφωθούν με την τρίτη δέσμη Οδηγιών⁵⁷ από 3 Μαρ 2011 και να ολοκληρώσουν την Αγορά εντός του 2014.

Εντούτοις, παράμετροι όπως ο προστατευτισμός των εθνικών βιομηχανιών, η μονοπώληση της εθνικής αγοράς, τα διαφορετικά πρότυπα κατανάλωσης ενέργειας και, κατά συνέπεια, οι διαφορετικές πηγές εφοδιασμού, πρακτικές που εισάγουν διακρίσεις σχετικά με την πρόσβαση τρίτων, η έλλειψη ανεξάρτητων εγχώριων ρυθμιστικών αρχών στα κράτη μέλη, η έλλειψη ορθής και πλήρους αποδεσμοποίησης, καθώς και η ύπαρξη διακρίσεων ως προς την πρόσβαση τρίτων στις υποδομές, η άνιση μεταφορά των Οδηγιών σε γενικές γραμμές παρεμποδίζουν την ανάδυση μιας πραγματικά κοινής ενεργειακή αγορά για κάποια χρόνια ακόμη.

Με Ανακοίνωση της το 2012 σχετικά με τον τρόπο κατά τον οποίο η εσωτερική αγορά ενέργειας θα καταστεί λειτουργική, η Επιτροπή αναγνωρίζοντας προφανώς την ανακύπτουσα δυσλειτουργία των ρυθμίσεων ελευθέρωσης της αγοράς ενέργειας, καλούσε τα κράτη μέλη να εντείνουν τις προσπάθειές τους για να μεταφέρουν στο εθνικό δίκαιο και να εφαρμόσουν τους υφιστάμενους ενωσιακούς κανόνες για την εσωτερική αγορά ενέργειας.⁵⁸ Η Επιτροπή δεσμευόταν να συνεργαστεί με τα κράτη μέλη για να δώσει στους

⁵⁷ Directive 2009/72/EC of the European Parliament and of the Council of July 13, 2009, concerning common rules for the internal market in electricity and repealing directive 2003/54/EC (O.J. 2009, L 211/55) and Directive 2009/73/EC of the European Parliament and of the Council of July 13, 2009, concerning common rules for the internal market in natural gas and repealing Directive 2003/55/EC (O.J. 2009, L 211/94).

⁵⁸ European Commission, 15 November 2012, Single market for gas & electricity, A Communication assessing the state of play of the internal energy market, to be completed by 2014, http://ec.europa.eu/energy/gas_electricity/internal_market_en.htm

καταναλωτές εξουσίες και για να μειώσει τις κρατικές παρεμβάσεις που στρεβλώνουν τις αγορές.

Ο στόχος της ΕΕ ήταν η ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς ενέργειας μέχρι το 2014, αν και τα διαφορετικά ενεργειακά μείγματα των κρατών μελών και ο διαφορετικός βαθμός έμφασης που έδινε η κάθε κυβέρνηση και επιχείρηση στο θέμα απειλούν μέχρι και σήμερα να την καθυστερήσουν. Μάλιστα κινήθηκαν και διαδικασίες επί παραβάσει όπως για παράδειγμα εναντίον 21 κρατών μελών τον Ιούνιο του 2009,⁵⁹ και 18 κρατών μελών το Σεπτέμβριο⁶⁰ και επίσης κατά 20 εταιρειών, συμπεριλαμβανομένης της Gazprom, σε μια αντιμονοπωλιακή έρευνα αναφορικά με μακροπρόθεσμες συμβάσεις φυσικού αερίου⁶¹.

Παρ' όλα αυτά το τρίτο ΕΕ ενεργειακό πακέτο φαίνεται να εξασφαλίζει ότι όλοι οι ευρωπαίοι πολίτες μπορούν να επωφεληθούν από τα πολυάριθμα οφέλη που παρέχονται από μια πραγματικά ανταγωνιστική κοινή ενεργειακή αγορά. Οι αυξημένες δυνατότητες επιλογής από πλευράς καταναλωτή, οι δικαιότερες τιμές, η καθαρότερη ενέργεια, η ασφάλεια του εφοδιασμού, η ανεξάρτητη ρύθμιση, η χωρίς διακρίσεις πρόσβαση τρίτων, ο διαχωρισμός των δραστηριοτήτων παραγωγής-μεταφοράς βρίσκονται στο κέντρο της τρίτης νομοθετικής δέσμης. Βέβαια, αν και ήδη έχει σημειωθεί πρόοδος από πλευράς προσφοράς περισσότερων επιλογών στους καταναλωτές, διατήρησης υπό έλεγχο των τιμών χονδρικής της ενέργειας και εξασφάλισης επαρκούς εφοδιασμού πάντοτε, χρειάζονται και άλλες βελτιώσεις ώστε να αξιοποιηθεί πλήρως το δυναμικό μιας αληθινά ολοκληρωμένης ευρωπαϊκής αγοράς. Αυτές περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων:

- Την εφαρμογή των νόμων περί εσωτερικής αγοράς και επιβολή των κανόνων ανταγωνισμού (Η Επιτροπή πρέπει να εξακολουθήσει να προσφεύγει σε διαδικασίες επί παραβάσει για να διασφαλίσει την ορθή εφαρμογή των σχετικών ευρωπαϊκών κανόνων και των κανόνων ανταγωνισμού για την κατοχύρωση ισότιμων όρων ανταγωνισμού για όλους τους παράγοντες της αγοράς).
- Εξουσίες στους καταναλωτές. Η Επιτροπή θα μεριμνήσει ώστε τα κατοχυρωμένα στην ενωσιακή νομοθεσία δικαιώματα των καταναλωτών να είναι εμφανή και στο εθνικό δίκαιο και να τηρούνται ορθώς από όλους τους παράγοντες της αγοράς. Αυτό περιλαμβάνει το δικαίωμα να στρέφεται σε άλλο προμηθευτή εντός τριών εβδομάδων χωρίς κανένα χρηματικό κόστος.
- Τα κράτη μέλη πρέπει επίσης να απαγορεύουν πρακτικές που εισάγουν διακρίσεις. Οφείλουν να βρουν τρόπους, για να αποφευχθεί η στρέβλωση των επενδυτικών κινήτρων, δοθέντος ότι το σύγχρονο πλαίσιο διαχωρισμού των δραστηριοτήτων

⁵⁹ European Commission, 2010a. Communication from the Commission to the Council and the European Parliament: Report on progress in Creating the Internal Gas and Electricity Market. Brussels: 11 March.2-3

⁶⁰ Europa, 2011. Gunther Oettinger EU Commissioner for Energy the completion of the EU Internal Energy Market 'Getting to 2014' DG Energy Internal Market

⁶¹ Belton, C., Barker, A. and Chaffin, J., 2012. Kremlin shields Gazprom from EU probe. Financial Times, 11 September.

παραγωγής και διαχείρισης δικτύων δεν τους προβλέπει. Κάθετα ολοκληρωμένοι διαχειριστές δικτύων δεν έχουν κανένα κίνητρο να αναπτύξουν τα δίκτυα προς το συμφέρον των άλλων συμμετεχόντων στην αγορά που δεν συνδέονται με την καθέτως ολοκληρωμένη εταιρεία. Αντιθέτως, αυτοί βασίζονται στις επενδυτικές τους αποφάσεις στις ανάγκες της προμήθειάς τους και/ ή των θυγατρικών, παρεμποδίζοντας για μια ακόμη φορά τις προσπάθειες των νεοεισερχομένων στην αγορά. Συνεπώς η πλέον εφικτή λύση για να επιτευχθεί η διαχείριση και η ανάπτυξη των δικτύων προς το συμφέρον όλων των παραγόντων της αγοράς θα ήταν ο διαχωρισμός της ιδιοκτησίας. Ο διαχωρισμός της ιδιοκτησίας θεωρείται ως ένα ισχυρό όπλο στη μάχη ενάντια στη συγκέντρωση όπου η συγκέντρωση τείνει να είναι ένα από τα κύρια εμπόδια στον ανταγωνισμό.

- Θα πρέπει να ενισχυθεί ο ρόλος και η ανεξαρτησία των ΡΑΕ. Οι εγχώριες ρυθμιστικές αρχές θα πρέπει να είναι ανεξάρτητες, νομικά και λειτουργικά ανεξάρτητες από τυχόν άλλες δημόσιες ή ιδιωτικές οντότητες. Πρέπει να έχουν έμπειρες νομικές υπηρεσίες, καθώς και αυτόνομο προϋπολογισμό και εν γένει κατάλληλους ανθρώπινους και οικονομικούς πόρους για να ενεργούν αυτόνομα.

ΣΤ. Συμπεράσματα

Η εξασφάλιση του ενεργειακού εφοδιασμού της ΕΕ, το μείζον δηλαδή ζήτημα της ενεργειακής ασφάλειας - σχεδόν συνώνυμο με αυτό της εθνικής ασφάλειας - προϋποθέτει την υλοποίηση μιας Κοινής Αγοράς Ενέργειας μέσω της οποίας θα εξασφαλιστεί ο ελεύθερος ανταγωνισμός, η χωρίς διακρίσεις πρόσβαση στα ενεργειακά δίκτυα και όσον το δυνατόν περισσότερες πηγές και οδεύσεις μεταφοράς ενεργειακών πόρων.⁶²

Όπως προκύπτει και από τις προηγηθείσες διαπιστώσεις, ο ενεργειακός εφοδιασμός είναι πιθανόν να χρησιμοποιηθεί από κράτη- μονοπωλιακούς παραγωγούς/ προμηθευτές και για την εξυπηρέτηση πολιτικών σκοπιμοτήτων. Η πολιτικοποίηση των ενεργειακού εφοδιασμού μπορεί να οδηγήσει στην αναστολή της ομαλής ροής ενεργειακών πόρων, όπως επί παραδείγματι συνέβη με τις ρωσο-ουκρανικές κρίσεις του φυσικού αερίου το 2006 και το 2009. Η όποια, λοιπόν, δυσλειτουργία των ενεργειακών δικτύων λόγω της εκμετάλλευσής τους για την εξυπηρέτηση πολιτικών στόχων καθιστά απαραίτητη την απολιτικοποίηση του ενεργειακού εφοδιασμού. Η ΕΕ επιχειρεί λοιπόν όχι μόνο να διαμορφώσει μια ανταγωνιστική Εσωτερική Αγορά Ενέργειας αλλά και να επεκτείνει τους

⁶² Jonathan Elkind διακρίνει την έννοια της ενεργειακής ασφάλειας σε διαθεσιμότητα-προσβασιμότητα (availability), φερεγγυότητα-αξιοπιστία (reliability) και προσιτό κόστος (affordability). σε Elkind, J., 2010. "Energy Security: Call for a Broader Agenda" in Pascual, Carlos - Elkind, Jonathan (eds) Energy security: economics, politics, strategies, and implications. Washington, D.C.: Brookings Institution Press, σελ.119-149.

Πανεπιστήμιο Πειραιώς / Τμ. Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών Ευρωπαϊκή Έδρα *Jean Monnet* στο Δίκαιο & Πολιτικές ΕΕ Ενεργειακά Τετράδια / *Energy Papers*

ενωσιακούς ενεργειακούς θεσμούς και έξω από τα σύνορα της διαμορφώνοντας τρόπο τινά και άλλες περιφερειακές αγορές ενέργειας δίπλα στην «αυλή» της που θα λειτουργούν με το ίδιο όμως θεσμικό πλαίσιο έτσι ώστε να αποκτήσει όσο το δυνατόν περισσότερες εναλλακτικές επιλογές σε πόρους και διαδρομές ενεργειακού εφοδιασμού και να ενισχύσει κατ' επέκταση την ενεργειακή της ασφάλεια.

Οι Εταίροι γνωρίζουν ότι η δημιουργία μιας ανταγωνιστικής πανευρωπαϊκής αγοράς ενέργειας θα μειώσει τους πολιτικούς και μη εμπορικούς κίνδυνους για τον ενεργειακό εφοδιασμό εντός των συνόρων της ΕΕ, αλλά δεν θα εξαλείψει εκείνους πέρα από την δικαιοδοσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το τελευταίο είναι ιδιαίτερα σημαντικό, καθώς όλες σχεδόν οι μεγάλες διακοπές στην εισροή ενεργειακών πόρων τα τελευταία χρόνια εμφανίστηκαν εκτός των συνόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για αυτό το λόγο και προκειμένου να αντιμετωπιστούν αυτές οι προκλήσεις και να ενσωματωθούν κράτη- μέλη της ΕΕ στην διευρυμένη αγορά της, η Ένωση προτείνει τη δημιουργία μιας «ενεργειακής αλληλεξάρτησης» που θα κατοχυρώνεται με νομικά δεσμευτικές "συμφωνίες με χώρες παραγωγούς εκτός Ευρώπη »,⁶³ η οποία θα ενσωματώσει τους γείτονες σε "ένα κοινό κανονιστικό πλαίσιο αναφορικά με το εμπόριο, τη διαμετακόμιση και περιβαλλοντικούς κανόνες "⁶⁴.

Όπως ο Buchan⁶⁵ πολύ εύστοχα επισήμανε «Η άλλη πλευρά της ανάγκης της ΕΕ να εισάγει τη φυσική ενέργεια είναι η προσπάθεια να «εξάγει» την ενεργειακή πολιτική της, δηλαδή τους πολιτικούς, εμπορικούς, νομικούς όρους υπό τους οποίους η ενέργεια εισάγεται», προσπάθεια που η Η ΕΕ καλεί «εξωτερική διάσταση της εσωτερικής αγοράς ενέργειας» Η εξαγωγή του ενεργειακού κεκτημένου της ΕΕ συντελείται με την ενσωμάτωση των κανόνων της ΕΕ από τρίτα κράτη ως μέρους των όρων ένταξης τους (π.χ. από την Τουρκία) ή μέσω διμερών ή και πολυμερών συμφωνιών.⁶⁶ Από πρακτική άποψη, η εξαγωγή του κεκτημένου της ΕΕ πραγματοποιείται είτε μέσω πολυμερών είτε μέσω διμερών θεσμών. Όσον αφορά στους πολυμερείς θεσμούς το κύριο μέσο που έχει στη διάθεσή της ΕΕ είναι η Συνθήκη για

⁶³ "Second Strategic Energy Review – An EU Energy Security and Solidarity Action Plan" (COM/2008/781), διαθέσιμο σε <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0781:FIN:EN:PDF>

⁶⁴ EC, An External Policy to Serve Europe's Energy Interests. S160/06, Brussels. Διαθέσιμο σε: http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressdata/EN/reports/90082.pdf

⁶⁵ Buchan, D., 2009. Energy and Climate Change: Europe at the Crossroads. Oxford Institute for Energy Studies, Oxford, σελ.84

⁶⁶ Βλ. Ενδιαφέρουσα ανάλυση της εξωτερικής ενεργειακής πολιτικής από Abbasov F.G., 2014. EU's external energy governance: A multidimensional analysis of the southern gas corridor, Energy Policy 65, σελ. 27–36.

την Ενεργειακή Κοινότητα,⁶⁷ το κύριο θέμα της οποίας είναι μάλλον η μετάγγιση της ενεργειακής πολιτικής της ΕΕ στα κράτη-μη μέλη της ΕΕ»

Το τρίτο Ενεργειακό Πακέτο έχει μεταβάλλει ριζικά την αγορά ενέργειας στην Ευρώπη. Αυτή η νέα αρχιτεκτονική της εσωτερικής αγοράς της ΕΕ έχει σημαντικό αντίκτυπο όχι μόνο στις ενεργειακές αγορές των κρατών μελών της αλλά και των χωρών - μη μελών μεν προμηθευτών δε και ιδίως των πιο προνομιούχων όπως επί παραδείγματι της Ρωσίας, δεδομένου ότι μπορεί να μεταβάλλει τον μηχανισμό μεταφοράς των ενεργειακών πόρων τους.

Πιο συγκεκριμένα, οι διατάξεις του τρίτου ενεργειακού πακέτου για τον "ιδιοκτησιακό διαχωρισμό" σημαίνουν ότι στο μέλλον η Ρωσική Gazprom μπορεί να είναι παρούσα στην αγορά της ΕΕ μόνο ως μεταφορέας και όχι ταυτόχρονα ως ιδιοκτήτης / διαχειριστής των συστημάτων μεταφοράς του φυσικού αερίου στην ΕΕ).⁶⁸ Οι συγκεκριμένες ρήτρες της 3ης δέσμης μέτρων Ενέργειας της ΕΕ είναι εξαγωγείς της νομοθεσίας της ΕΕ στις γειτονικές χώρες. Το 3ο Πακέτο απαιτεί ότι οι εταιρείες από τις χώρες αυτές, που επιθυμούν να επενδύσουν και να δραστηριοποιηθούν στην ΕΕ, θα πρέπει να οργανωθούν στις χώρες τους με βάση τη νομοθεσία της ΕΕ. Στην περίπτωση δε παραβίασης αυτών των ρυθμίσεων οι μητέρες εταιρείες των τρίτων κρατών μπορούν να επιβαρυνθούν με βαριά πρόστιμα, γεγονός που έχει βέβαια άμεση επίδραση στο κόστος που οφείλουν να αναλάβουν και να αναλογιστούν οι εξωτερικοί προμηθευτές. Αυτοί οι εξωτερικοί προμηθευτές βέβαια έχουν το προνόμιο να λαμβάνουν τις όποιες επενδυτικές αποφάσεις ανεξάρτητα, σύμφωνα με τα κυριαρχικά τους δικαιώματα, και δεν είναι υποχρεωμένα να εφαρμόζουν τις αποφάσεις των Βρυξελλών.

Κατ' επέκταση, είναι ένα ζήτημα προς διερεύνηση αν εν τέλει αυτές οι θεσμικές ρυθμίσεις θα χρησιμεύσουν μακροπρόθεσμα ως κινητήριοι μοχλός για μελλοντικές επενδύσεις και αν όντως θα ενθαρρύνουν τις εμπορικές ροές προς την ΕΕ ή αντίθετα θα τις περιορίσουν στην περίπτωση που θεωρηθούν ως διάκριση σε βάρος των εξωτερικών προμηθευτών, οπότε τα περιθώρια της συνεργασίας μάλλον θα στενεύσουν. Πρέπει πάντως να σημειωθεί ότι η εφαρμογή της τρίτης δέσμης μέτρων έπρεπε να είχε πραγματοποιηθεί ολοκληρωτικά, εντός του 2014, σύμφωνα με σχετική δήλωση των αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων της ΕΕ αλλά και του Επιτρόπου Ενέργειας της ΕΕ G. Oettinger⁶⁹. Και δεν θα ήταν άστοχο να υποστηρίξει κανείς ότι τα όποια προβλήματα στην ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς ενέργειας και η απροθυμία των κρατών μελών να ενσωματώσουν στο εθνικό δίκαιο την σχετική ενωσιακή

⁶⁷ 2006/500/ΕΚ: Απόφαση του Συμβουλίου, της 29ης Μαΐου 2006, για τη σύναψη από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα της συνθήκης για την Ενεργειακή Κοινότητα, ΕΕ L 198 της 20.7.2006, σ. 15 - 17.

⁶⁸ Konoplyanik, A., Third EU Energy Package: regulatory changes for internal EU energy markets in gas and possible consequences for suppliers (Incl. Non-EU suppliers) and customers, Oil, Gas and Energy Law (OGEL), Provisional issue (June 2011), www.ogel.org

⁶⁹ A.A. Konoplyanik (2012) Russian gas at European energy market: Why adaptation is inevitable/ Energy Strategy Reviews, σελ. 50-53.

νομοθεσία υποδεικνύει πιθανότατα ότι οι εταίροι είναι διστακτικοί να παραχωρήσουν εθνική κυριαρχία σε ένα τομέα όπως αυτόν της Ενέργειας που όπως επισημάνθηκε παραπάνω συνδέεται στενά με την εθνική ασφάλεια, οικονομία, βιομηχανία και βέβαια την πολιτική και εσωτερική τους σταθερότητα. Δεν είναι αυτό όμως το μόνο εμπόδιο στην υλοποίηση της Κοινής Αγοράς Ενέργειας της ΕΕ.

Ποια είναι τα υπόλοιπα; Προφανώς οι υψηλά συγκεντρωμένες αγορές, οι πολιτικές προστατευτισμού των εγχώριων κυβερνήσεων, οι ποικίλοι βαθμοί εξάρτησης από τις εισαγωγές, η κάθετη ολοκλήρωση της προμήθειας, παραγωγής, μεταφοράς και διανομής, τα εμπόδια ως προς τις υποδομές και την ίση πρόσβαση τρίτων σε αυτές και οι ανεπαρκείς επενδύσεις στα δίκτυα και βέβαια η κυριάρχηση εγχώριων αγορών από εθνικές δεσπόζουσες στην αγορά επιχειρήσεις, οι οποίες επιδιώκουν την περαιτέρω συγκέντρωση της αγοράς αντί για το άνοιγμα και την ελευθέρωσή της.

Η τελευταία κρίση στην Ουκρανία και οι εκάστοτε φονταμενταλιστικές «εκρήξεις» στη Μέση ανατολή με όλους τους κινδύνους που συνεπάγονται για την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού της Ευρώπης, καθιστούν ακόμη προφανέστερα τα οφέλη που μπορεί να αποφέρει στην ΕΕ η πλήρως ενοποιημένη και καλά συνδεδεμένη αγορά ενέργειας, με διαφοροποιημένες πηγές εφοδιασμού και αλληλεγγύη για την αντιμετώπιση των κρίσεων. Αν και έχει συντελεστεί σημαντική πρόοδος για την ολοκλήρωση της Εσωτερικής Αγοράς ενέργειας, πρέπει πλέον να ενταθούν οι προσπάθειες όσον αφορά στην επόπτευση της έγκαιρης και ορθής εφαρμογής του κανονιστικού πλαισίου της σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση. Καθώς έχουν υλοποιηθεί ή εξελίσσονται ικανοποιητικά τα περισσότερα μέτρα του, έχει καλυφθεί μεγάλο μέρος της πορείας της ΕΕ προς την ενοποίηση της εσωτερικής αγοράς ενέργειας, όπως προβλέφθηκε όταν εκδόθηκε η τρίτη δέσμη μέτρων για την ενέργεια. Όμως, σε καμία περίπτωση δεν πρέπει η Ενωμένη Ευρώπη να επαναπαύεται στις δάφνες της. Η Επιτροπή πρέπει να εντείνει τους αναγκαίους ελέγχους, προκειμένου να εξακριβώσει αν και κατά πόσον τα κράτη μέλη έχουν ενσωματώσει ορθώς στην εθνική νομοθεσία την ενωσιακή νομοθεσία για την ενέργεια. Και ακόμη και όταν όλοι οι κανόνες τεθούν σε εφαρμογή, η παρακολούθηση και η διασφάλιση της τήρησής τους και η επιβολή ίσων όρων ανταγωνισμού για όλους τους φορείς θα απαιτούν συνεχή εγρήγορση των αρχών σε εθνικό και ενωσιακό επίπεδο.

Είναι, λοιπόν, πράγματι η Εσωτερική Αγορά Ενέργειας το «αντίδοτο» για την ενεργειακή ανασφάλεια της ΕΕ και γι αυτό το λόγο παρόλο που έχουν γίνει πολύ σημαντικά βήματα για την υλοποίηση και ελευθέρωσή της οι όποιες προσπάθειες πρέπει να συνεχιστούν καθώς δυστυχώς συχνά παρακλύονται από μεμονωμένα πολιτικά, οικονομικά και επιχειρηματικά συμφέροντα των εμπλεκόμενων φορέων που απειλούν να την υπονομεύσουν. Η ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς αερίου και ο αποτελεσματικός ανταγωνισμός στο εσωτερικό της αγοράς αυτής προσφέρουν στην Ένωση το υψηλότερο δυνατό επίπεδο ασφάλειας εφοδιασμού για όλα τα κράτη μέλη, υπό την προϋπόθεση ότι η αγορά θα επιτρέπεται να λειτουργεί ελεύθερα και απρόσκοπτα ακόμη και σε περίπτωση διαταραχής του εφοδιασμού, όποια και αν είναι η αιτία της διαταραχής. Για το σκοπό αυτό,

Πανεπιστήμιο Πειραιώς / Τμ. Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών
Ευρωπαϊκή Έδρα *Jean Monnet* στο Δίκαιο & Πολιτικές ΕΕ
Ενεργειακά Τετράδια / Energy Papers

απαιτείται μια περιεκτική και αποτελεσματική κοινή προσέγγιση για την ασφάλεια του εφοδιασμού, ιδίως διαφάνεια, αλληλεγγύη και αμερόληπτες πολιτικές που θα αντιστρατεύονται τις στρεβλώσεις της αγοράς και θα διασφαλίζουν την ομαλή λειτουργία της.

Σχετικά με την συγγραφέα

Η Ασπασία Αλιγιζάκη είναι Δικηγόρος, Υποψήφια Διδάκτωρ σε θέματα Ευρωπαϊκού Δικαίου και Ενέργειας στο Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πειραιώς. Είναι απόφοιτος της Νομικής Σχολής Αθηνών και της Ελληνικής φιλολογίας Αθηνών με μεταπτυχιακές σπουδές στην Εφαρμοσμένη Γλωσσολογία του Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών και στις Διεθνείς και Ευρωπαϊκές Σπουδές του Πανεπιστημίου Πειραιώς, τις οποίες εκπόνησε με υποτροφία του ΙΚΥ και του Πανεπιστημίου Πειραιώς αντίστοιχα. Έχει θητεύσει σε θέσεις ευθύνης ως Πρόεδρος και Αντιπρόεδρος Δ.Σ Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου και έχει διατελέσει για αρκετά χρόνια Αντιδήμαρχος και μέλος της Δημορχιακής Επιτροπής του Δήμου Πειραιώς. Έχει ασχοληθεί με τη δημοσιογραφία και έχει αρθρογραφήσει σε εφημερίδες και περιοδικά.